Christ Church MS 92

39r

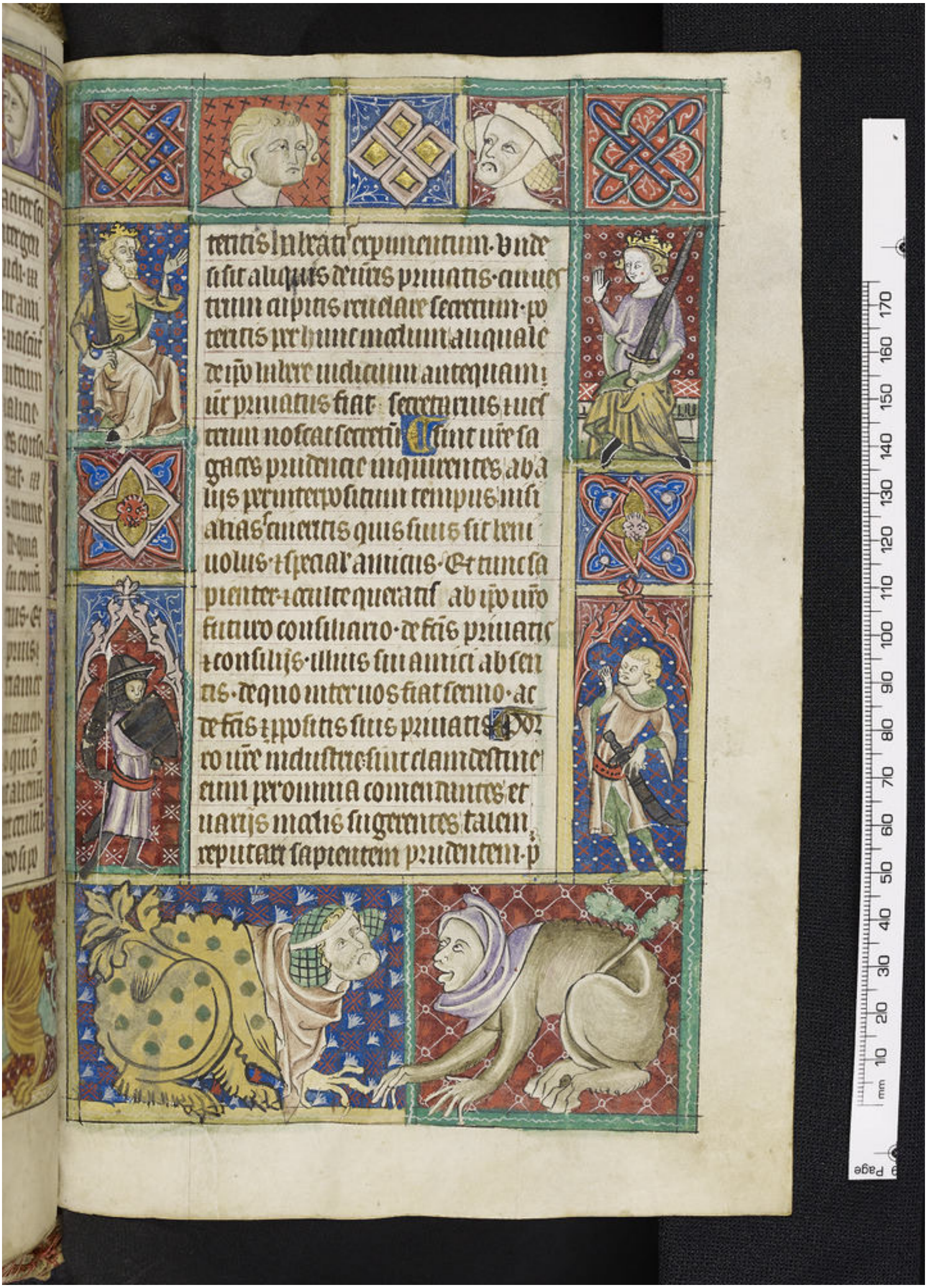

tentis in secrati experimentum. Unde
si sit aliquis de viris privatis · cui uel
terium aliquas revelare secretum · po
tentis per hunc modum aliqualiter
de ipso habere iudicium antequam in
ter privatos fiat secretarius et uel
terium noscat secretum. Tunc vere sa
gacis prudencie inquirentes ab a
liis per interpositum tempus nisi
alias fuerit cognitus quis suus sit beni
volus et specialis amicus · Et tunc sa
pienter et caute queratur ab ipso viro
futuro consiliario · de factis privatis
et consiliis · illius sui amici absen
tis · de quo inter vos fiat sermo · ac
de factis et propositis suis privatis. Per
ro vere industrie sunt clam destinc
tum pro omnia convenientes et
variis malis fugientes talem
reputate sapientem prudentem · p

Christ Church MS 92

39v

scientes quod si uos sciuissetis de
prudentiis ipsius et industriis ma
gis sapientes fuissetis quod si aliqua
dicat priuata: caute decendentes usque
ad priuatum absentis consilium.
Unde si ab inimico de absente uoluit ali
qua dicere. Nominus tempteris eum
plures secretum. presertim. in dubitati.
um uario statu repertum allegauerit
quod nos non diligit. nisi nobis osten
dat. omne secretum quod nouit. et suo no
bis alterius secretum ostendat. et dete
gat. Noliter cum statum in aperire. in
mente set dicernatis in mente quod
non potestis se confitere. nec ullo mo
do sibi unum monstratis secretum. quia
sicud alienum nobis aperuit secretum.
sic pari forma alteri certanco nobis
inimicus et forsan inimico unum reue
laret consilium quod meuentium

Christ Church MS 92

40r

nob' possit esse dampnosum. Si uero
sic plures requisitus in eadem uolun-
tate perseueret semper stabilis. Nolens
pulcris promissis nec minis graui-
bus alienum detegere secretum. Immo
forte allegans. Quoniam malis uestram li-
benter implerem desiderium. Sed quod
desiderans non est licitum nec permissum.
Mallem enim durissimis subdi su-
plicijs quam aliquem predictum de
consilijs. Ideo si placet non debetis
concupiscere quod nemini licet face-
re. Et tunc percipies uestrum animum iudi-
cium considerans. sincera sua eruera
precedentis conciencia. tunc sibi est fides
adhibenda. Quod si ficto et simu-
lato modo se constantem et fidelem s
sugerat. eius dolum et fraudem uestra in-
dustria totaliter spernat. Et sunt quam
plures alij homines dolosi. iniquitatis

Christ Church MS 92

40v

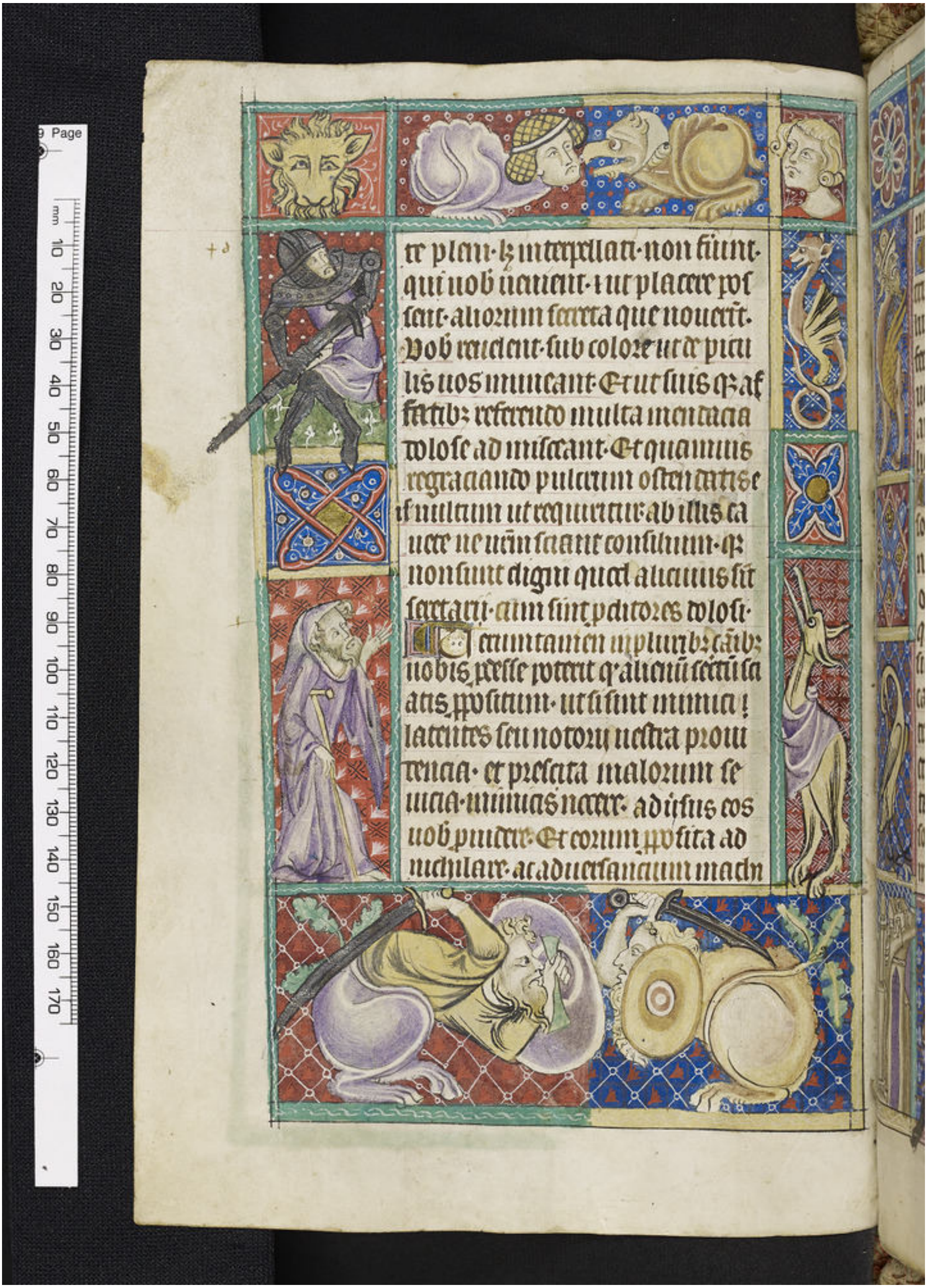

te pleni· scilicet interpellaci· non fiunt·
qui nobis ueniunt· et ut placere pos
sint· aliorum secreta que nouerint·
Vobis reuelent· sub colore ueri pictu
lis nos muniant· Et ut suis quasi af
fectibus referendo multa mendacia
dolose admisceant· Et quamuis
regraciando pulcrum ostentantes se
se multum ut requirantur ab illis ca
uere ne uestrum sciant consilium· quia
non sunt digni quod alicuius sit
secretarii· cum sint proditores dolosi·
Etenim tamen in pluribus casibus
nobis prodesse poterit quod alicuius secreti sa
tis prepositum· ut si sint inimici et
latentes seu notorii uestra proui
dencia· et prescita malorum se
uicia· inimicas necesse· ad ipsius eos
nobis prouideri· Et eorum proposita ad
nichilare· ac aduersancium machi

Christ Church MS 92

41r

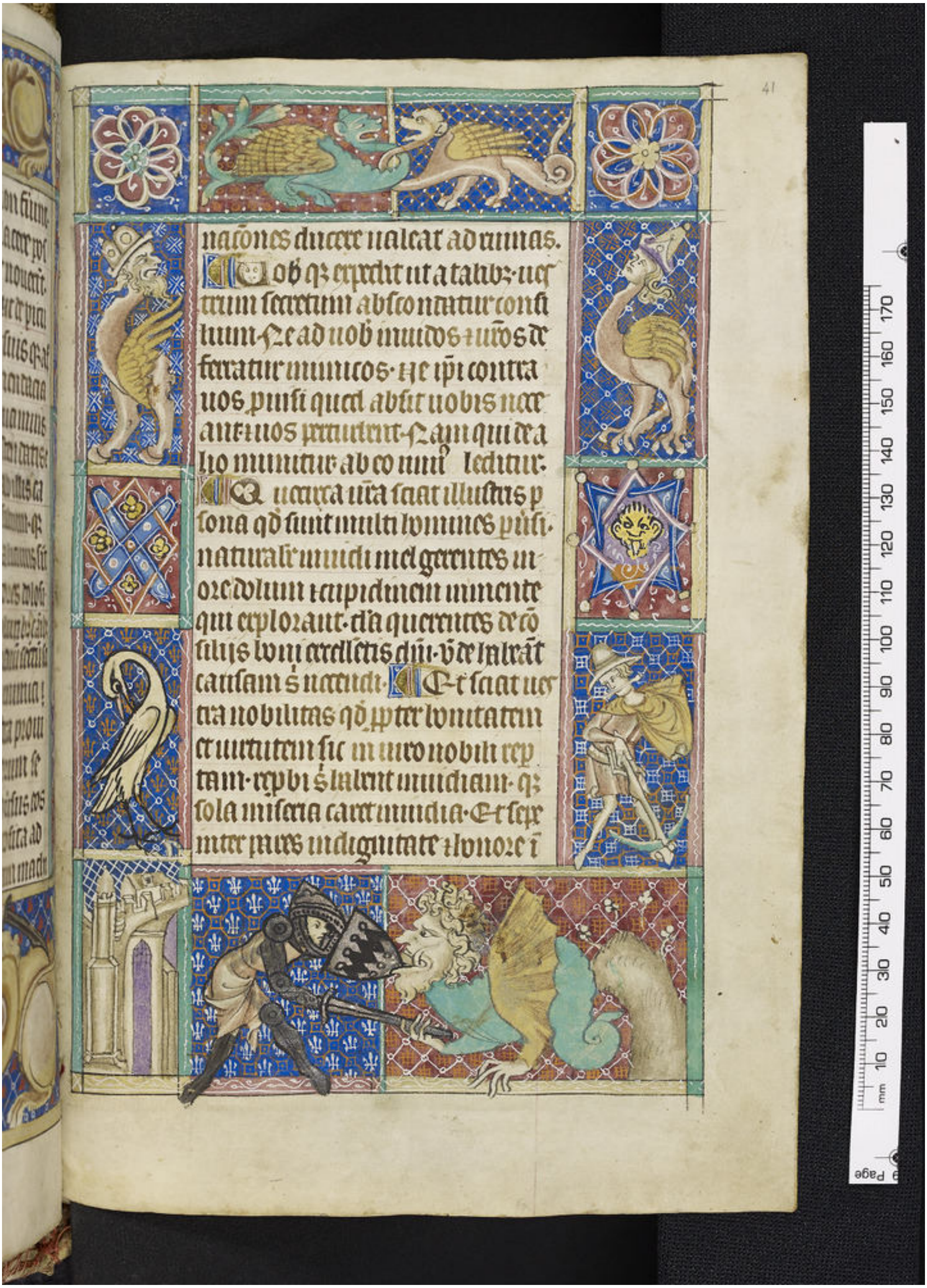

naciones ducere valeat ad ruinas.
Nobis quia expedit ut a talibus ves-
trum secretum absconditur consi-
lium. Ne ad nobis inimicos et vestros de-
feratur inimicos. Ne ipsi contra
nos presumi quod absit nobis nec-
non et nos preualeant. Nam qui de a-
lio nutritur ab eo nimium leditur.
Quamuis vestra sciat illustris per-
sona quod sunt multi homines presumpti
naturaliter inuidi vel gerentes in
corde dolum et cupiditatem in mente
qui explorant. clam querentes de co-
filiis boni carissimis domini. unde habeant
causam sui nocendi. Et sciat ves-
tra nobilitas quod propter bonitatem
et uirtutem sic in uiro nobili rep-
tam. reprobi solent inuidiam. quia
sola miseria caret inuidia. Et semper
inter pares in dignitate et honore i

Christ Church MS 92

41v

iudicia maledicta latet in corde· et
qua frequenter magnum provenit
dispendium· et ubi magis imminet
periculum· cautius est agendum·
Ideo prudenter est cavendum· ut uniuerse
arcanum quatenus potest servetur
celatum· ne ad emulos vob nun
tes· Vos ideo habentes per aliquos
secretarios quorum modo sit celatum
Et insuper ut premittitur dominus
fecerit et suos secretarios probaverint
secundum formam predictam· ac
iis et medis quibus demonibus et con
dicionibus hominum humana cap
itur industria· de suis secretis plur
es illuditur· et per eos quibus confiden
ter recipitur cum humana natura ad
lapsum et illicitis sit prona· Et plur
a sunt homines qui intra se celare ce
lant que secrete ab aliis audiunt·

Christ Church MS 92

42r

Immo quod est deterius inimicis re-
uelant et multi sicud uidetur expres-
se propria facta scilicet turpia inhonesta et
bonis moribus contraria abscondere
nesciunt et qui gratis proprium detegit
uicium quomodo consilium abscon-
deret alienum. Reuerencia uestra sciat
excellencia quod qui alienum reuelat
consilium quod sibi iniungitur celandum
proditor sit tamen alium decipit. Et indig-
nacionem incurrit diuinam et pro suo
enormi demerito grauem a deo plec-
tetur ulcionem et semper defraudibus homi-
num prudenter est cauendum. Verum-
tamen per scienciam astronomicam
uerum habetur iudicium quod huic
misererer uiuus foret plurimum. Quo-
modo posset homo cognoscere differen-
ciam inter falsum et fidelem et est secre-
tum secure posset tradi consilium. Dico

alibi tangetur ad plenum · et uob
aleas et eam uobis ostensurum · Ni
chilominus dilectissime uestra domina
tio circumspecte agens · et prudenter
contingentia preuidens futura · et
uestra nolens manifestare secreta · ni
si quando alterius consilium sup
uestro secreto impendendum · Visum fuerit no
bis possit afferre comodum · et illis so
lum modo personis quibus digne ues
tra decreuit prudencia · Dum tamen
illi de non reuelando sint fide et iura
mentis astricti · et sint bone fame in
ter et a communi populo fideles reputa
ti · Et tunc cum non presumitur aliquos
sue salutis immemores · satis secure
est eis fides adhibenda · et erit unum secre
tum consilium · annuente deo semper
nobis proficuum et nunquam no
cuum ·

Christ Church MS 92

43r

Christ Church MS 92

43v

continuis mediis solacium nobilitati re-
gie digne debet prouenire. Siquidem
decens est inuenimentum quod rex honestum
hilarat solacium. Etenim notum
est valde quod pro loco et tempore cum a-
vibus delectatur. cum canibus venatur. et in
armis et equis exercitatur. circa expedicio-
nem honoris militaris quo ad sola-
cium maxime conuenit regie ma-
iestati. Ac libros delectabiles in-
tueri. sonos temperatos audire. obi-
ecta visui proporcionata sentire con-
uenit regi et omnia instrumentorum
genera quibus sensus humani salub-
rius et honeste possent confortari. coram
rege in debito loco et tempore oportu-
num est fieri et alii lusus honesti qui
conueniunt et non derogant eius re-
uerencie nec honori. Certius enim
regius confortatur sensus. fortifica-

tur

Christ Church MS 92

44r

tur intellectus · Jocundatur animus
Vigoratur complexio · et melioratur
sensuum comprehensio · Cum a quod
libet sensibile obiectum et proporciona
le est sui sensus perfectiuum · Et per
fectio sensus est causa impulsiua et ge
neratiua penetrabilis intellectus
Quare post inactum rex medii po
test discernere et disponere omnia ne
gocia qualitercumque pertinencia sue
maiestati · Non sit enim regum de
lectari uel assuescere incongruis et uilibus
operibus disconuenientibus sue digni
tati · Qui enim seipsum in ho
nestat · honorem suum detruncat · N
Ut iam de ipso tunc nimis tene
bunt subditi · Et exultabunt im
inica · Set prius in gloria lauda
bili perspicacitatis regiminis · et in tende
subditorum regimini utilitatibus ·

Christ Church MS 92

44v

Christ Church MS 92

45r

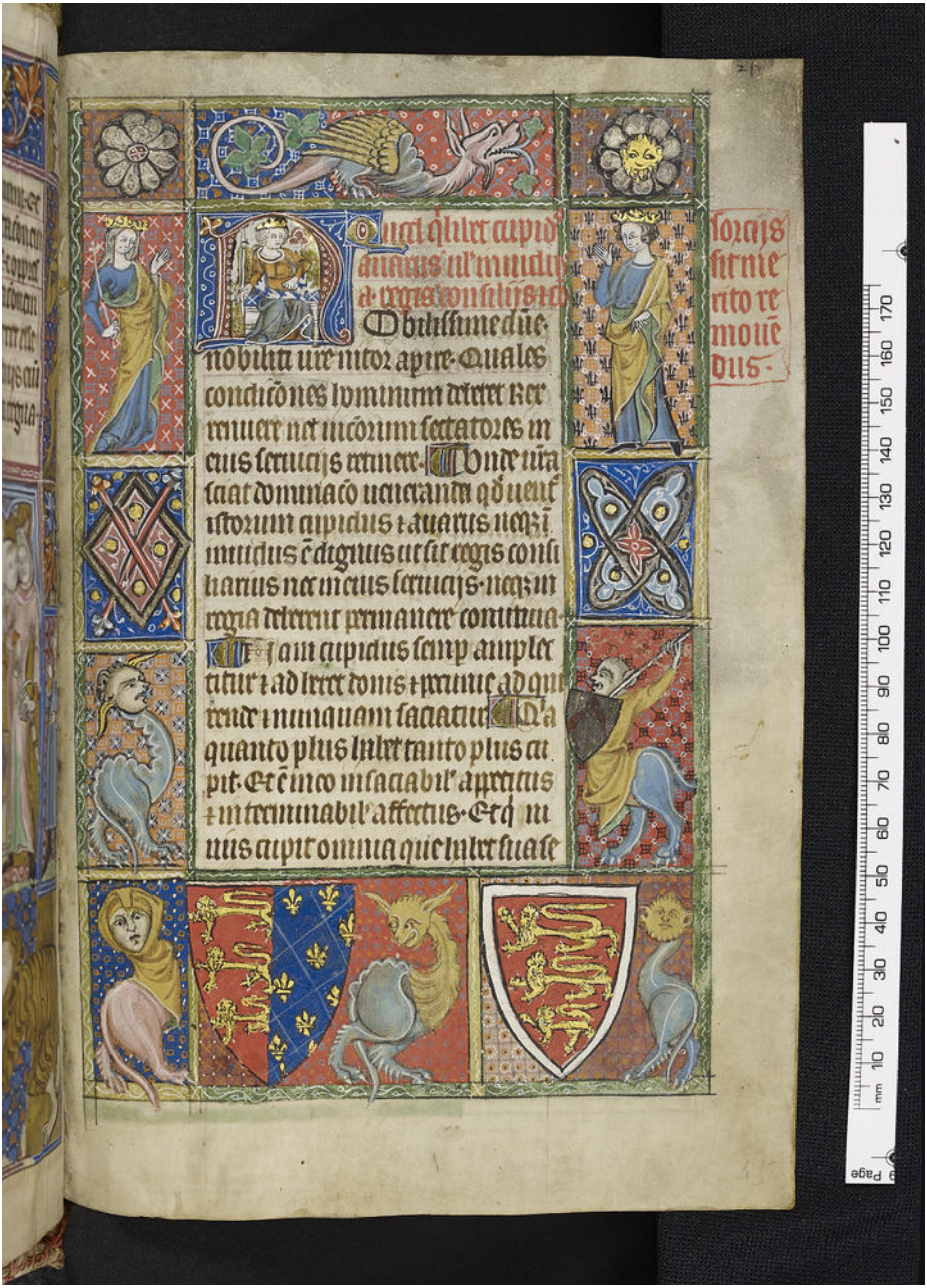

[Q]uod q[ui]libet cupid[us]
auarus n[on] [est] dign[us]
e[sse] regis consilijs et co
sortijs
firmiter
uito re
moue[n]
dus.

[N]obilissime d[omi]ne
nobilitati u[est]re michi aperire. Quales
condic[i]ones hominum debeat Rex
remouere nec eorum sectatores in
eius seruicijs retinere. [U]nde u[est]ra
sciat dominac[i]o ueneranda q[uo]d nemo
istorum cupidus et auarus neq[ua]q[uam]
inuidus e[st] dignus ut sit regis consi
liarius nec in eius seruicijs. neq[ue] in
regia debent permanere continua.
[C]um autem cupidus semp[er] amplec
titur et ad lucre donis et premijs adqui
rende et numquam saciatur. [Q]ua
quanto plus habet tanto plus ca
pit. Et e[st] inde insaciabil[is] appetitus
et interminabil[is] affectus. Et q[ui]a in
uus capit omnia que habet sua esse

Christ Church MS 92

45v

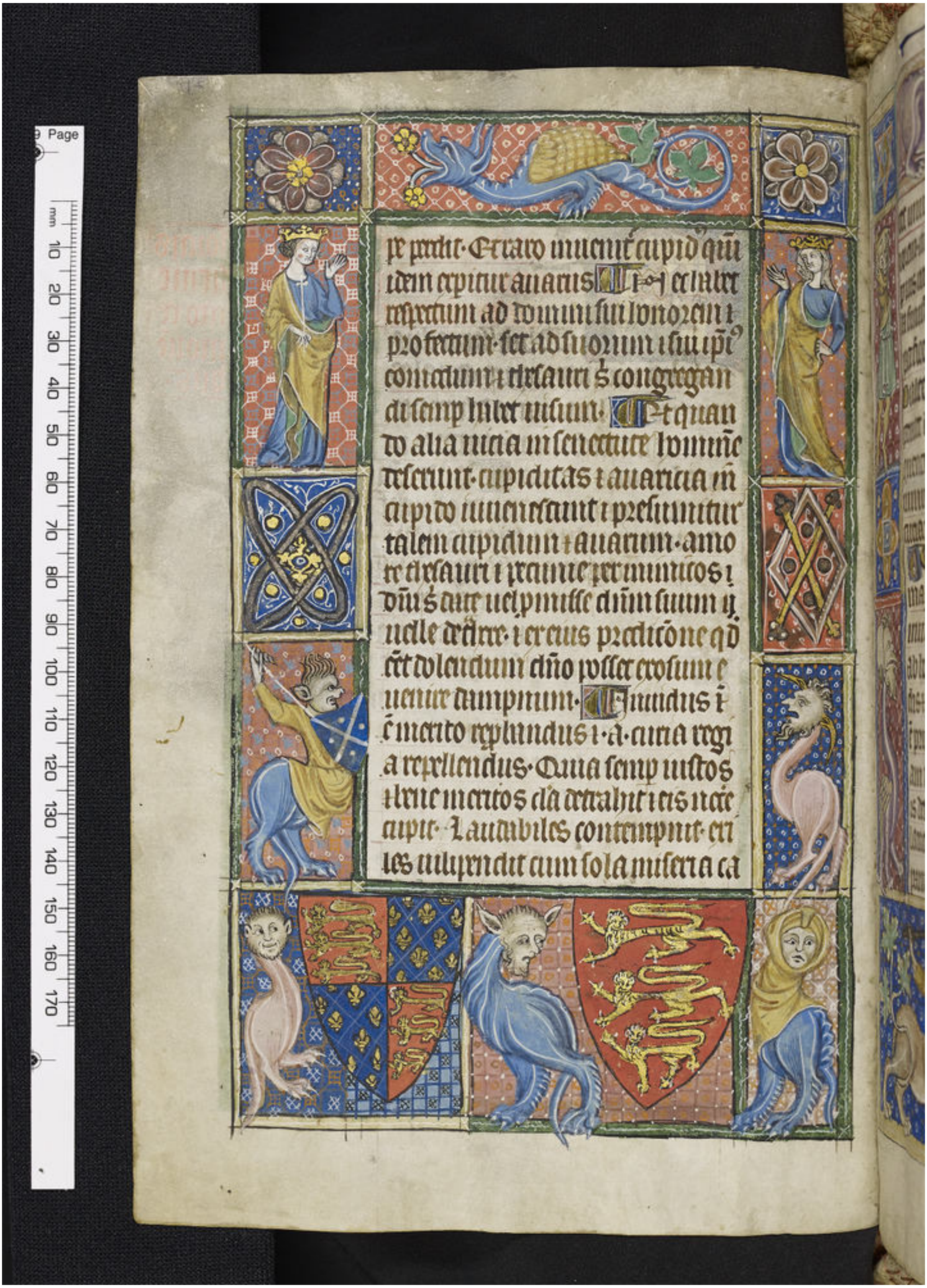

Christ Church MS 92

46r

ret inuidia· maioribz se reputat se
niorem· nullum estimat s(ed) parem· se
pius indigne ambit honorem· in
in sinistra· amigo seminat· inter
amicos discordias generat·
De alterius prosperitate frequenter se
penitet de malo hominis contingente fre
quencius gaudet· domini fideles do
minum facit odire· malos et infideles
curiam in seruiciis domini introire·
Ex hiis ubicumq(ue) talia fiunt· in
magna oritur discordia et proueniunt
multa mala· Tamen sciendum q(uod)
ab hominibz cupidis· auaris et imm
dis et ab eorum consiliis et consorciis
est prudenter cauendum· Quoni
am si qui forent tales cum sint ma
is decenti· proprijs commodis nimis ane
lantes· et auctoritatibz moralibz discre
pantes· eorum consilium non est curandum

Christ Church MS 92

46v

Christ Church MS 92

47r

De provisione
regis pro suis homi
nibus bellicosis

Domine rex longi
nissime vestre innotesco clementie
ad quem effectum expedit qualiter ves
tris validis vassallis indigencia
laborantibus ante vestram necessitatem
militaris expedicionis vestra nobilitas
provideat. Vestra enim nobilitas
semper revocet ad memoriam et quod per
sona regia est una et anima et corpore
composita cuius vigor corporalis est
minus et victoria triumphalis prove
nit a multis. Quare sciat vestra
quod fortitudo regis est in numero et
caritatis sue gentis. Et accepti
vel spacium beneficium in omni g
ad laboris reddit hominem solli
citum et animosum. Et qui ante

cuicumque necessitati longe se pro-
uidet · semper gaudet ¶ Ideo decens est
et rei publice prodest quod rex pro su-
is ualidis hominibus · quantum in
ad eorum prouisionem sufficien-
tem ordinare interponat · ¶ Et
tunc quociens indiguerint in eis au-
dacter confidat ¶ Cum acceptum
semel beneficium · eterne memorie
sit commendandum ¶ Et notum
esse dinoscatur · et in scripturis apparet
quod pertinet regi · et expedit regie ma-
iestati · quod rex prouideat suis homi-
nibus bellicosis indigentibus · quantum
ad sustentacionem in tempore pacis ·
ut in eis tempore necessitatis maio-
rem possit ponere confidenciam · et
¶ Congruit enim ut rex qui cum
suis hominibus se uoluerit uindicare seu
terram aliquam uel prouinciam per

Christ Church MS 92

48r

sue gentis potenciam et conquestu-
suo dominio subiugare. Opu
nitus enim ad hec consensu mag
natum habito cum deliberato con
silio in toto suo regno faciat re-
quirere ubi sint iuuenes homines
indigentes licet de genere ignobiles
in corpore tamen ualidi. in membris
bene dispositi. in aspectu feroces. ho
nesti quo ad mores. in agressu terri
bilium audaces. Et ad conflictum
habiles. et eis uiis et mediis quibus ho
nestius ualeat ad exhibicionem p
uideat. Et nisi aliunde melius fi
eri possit per preces litteras regias in
abbaciis prioratibus et aliis locis reli
giosis ad eorum uictum sufficien
tem et uestitum honeste disponat. In
Cum et id uidetur religiosis nullum g
afferre preiudicium. cum ipsi terris et

Christ Church MS 92

48v

redditibus pro omnium regni parte
ultra eorum sustentacionem et neces
sitatem noscuntur habundare.
Et gens armata quociens assit in
guerre preliorum illos et eorum pos
sessiones curat defendere et sic censetur
commodum amplecti oportunum.
Et qui eciam iumentum inter
ipsius sustinere debent. Rex uero
homines in actibus bellicis
cum arcubus et balistis lanceis et
alijs guerre instrumentis forma
liter instrui et in hijs exercitari pre
cipiat et cum eorum iuuaminibus indige
at eos in exercitu secum adducat
Et tunc rex capimento faciet quod
per exercituum et armorum usum
Quia propter seruicium amorem ad
regem qui a principio etatis preuisum
Unus eorum in guerra ualebit scr

Christ Church MS 92

49r

alios nudos & indoctos & median
te eorum constancia & fortitudine
repletum que suum habebit inte
tum quod nisi ita esset forte foret
frustrandum. Etiam aliis qui
prius regi plures seruierunt in g
guerris uel aliis seruiciis & per matr
nium infirmitatem uel nimiam
senectutem inhabiles facti sunt decens
est ut quo ad uictum & uestitus necessita
tem in mat[er]is predictis regalis beni
uolencia eis prouideat. Et alii for
tes si casus his eis contingat ad si
miliam sperantes regi seruiencius a
adhereant & constanc[i]ius deseruiant.
Inter hijs uero ante plures eorum p
ualebit in guerra ubi aleas est alea
ter ruina. Circo expedit quod rex
armatis aliquociens exercitum
suum uisitet & uideat. Et gentis sue a

Christ Church MS 92

49v

Christ Church MS 92

50r

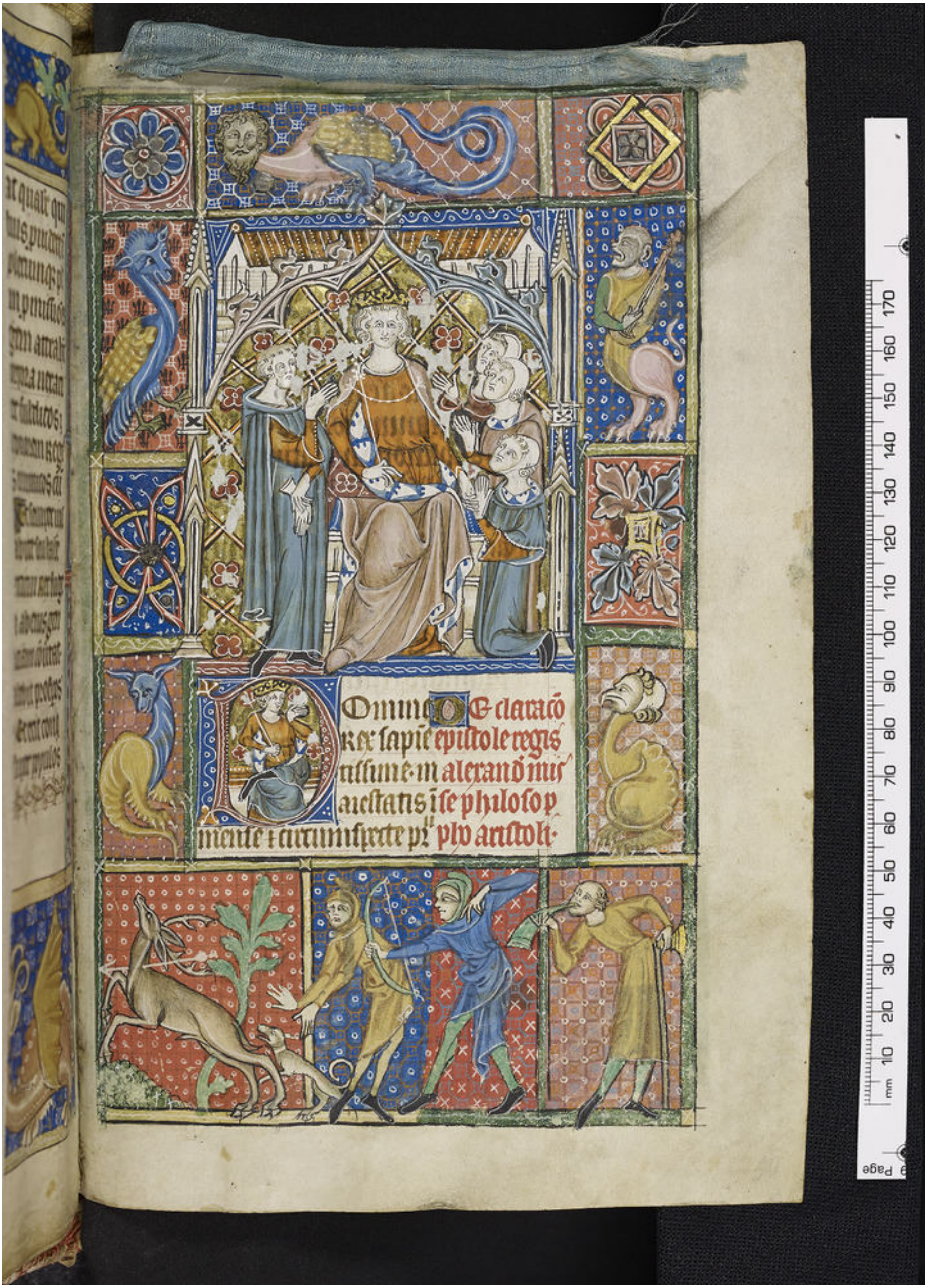

Christ Church MS 92

50v

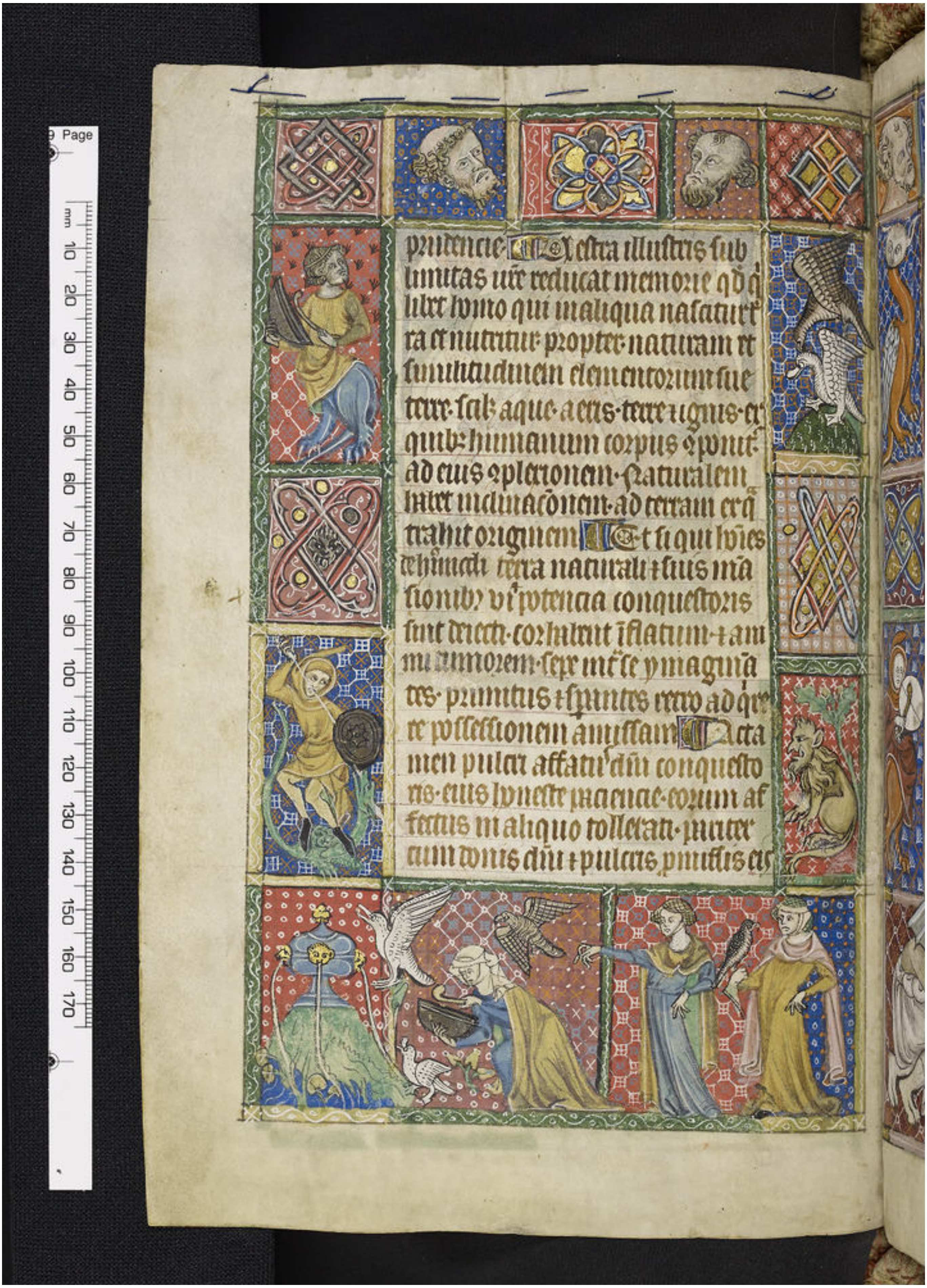

prudencie. Vestra illustris sub
limitas vestre reducat memorie quod quo
libet homo qui in aliqua nascatur ter
ra et nutritur. propter naturam et
similitudinem elementorum sue
terre. scilicet aque. aeris. terre et ignis. ex
quibus humanum corpus componitur.
ad eius complexionem naturalem
habet inclinacionem. ad terram ex qua
trahit originem. Et si qui homines
de huiusmodi terra naturali et suis man
sionibus vi et potencia conquestoris
sunt eiecti. cor habent inflatum et ani
mi ammorem semper intra se ymagina
tes. primitus et spiritus retro ad quer
re possessionem amissam. Tacta
men pulcra affatus dum conquesto
ris eius honeste pro eciac eorum af
fectus in aliquo tolleretur. pariter
cum donis dum et pulcris promissis eis

Christ Church MS 92

51r

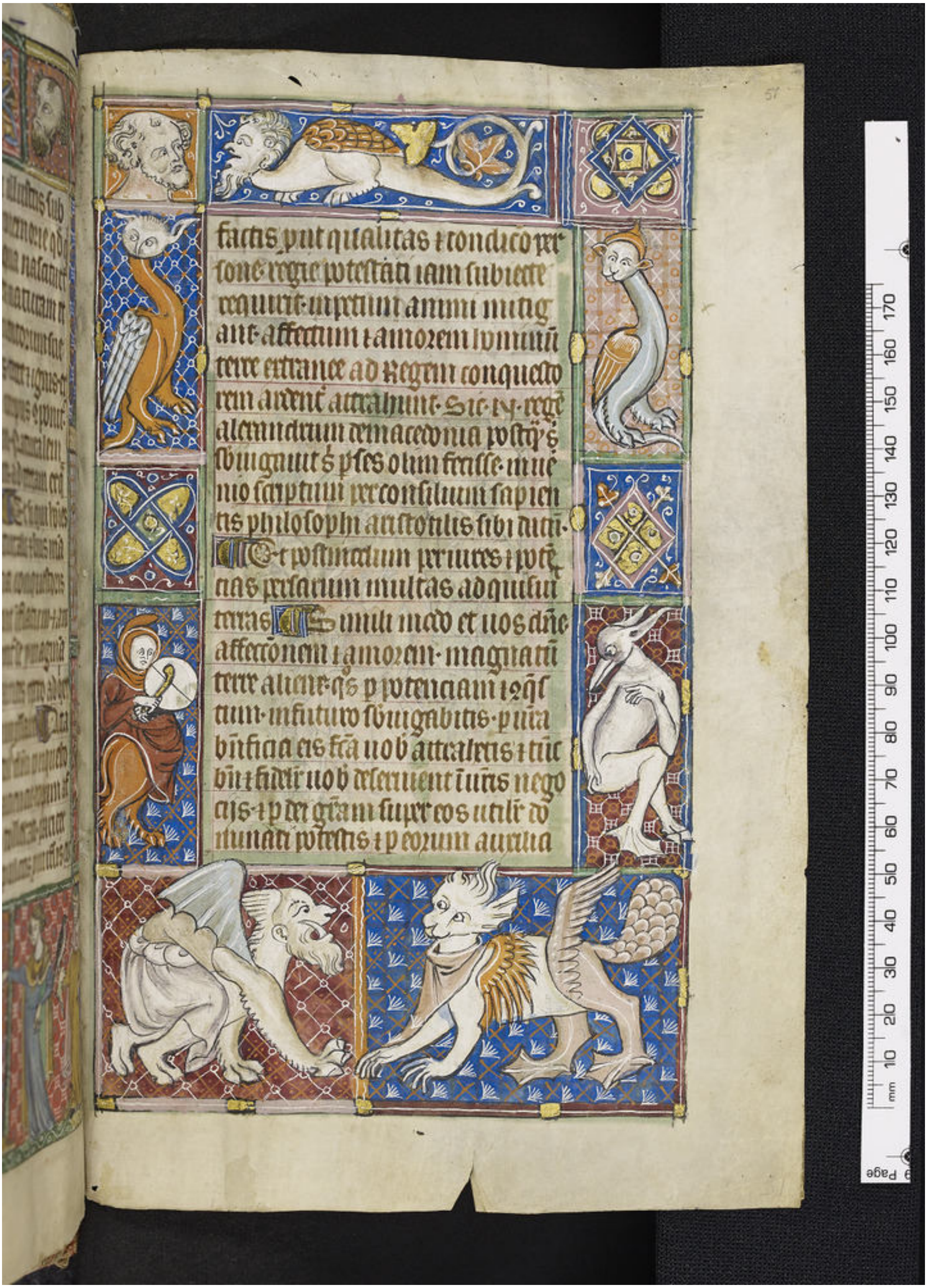

Christ Church MS 92

51v

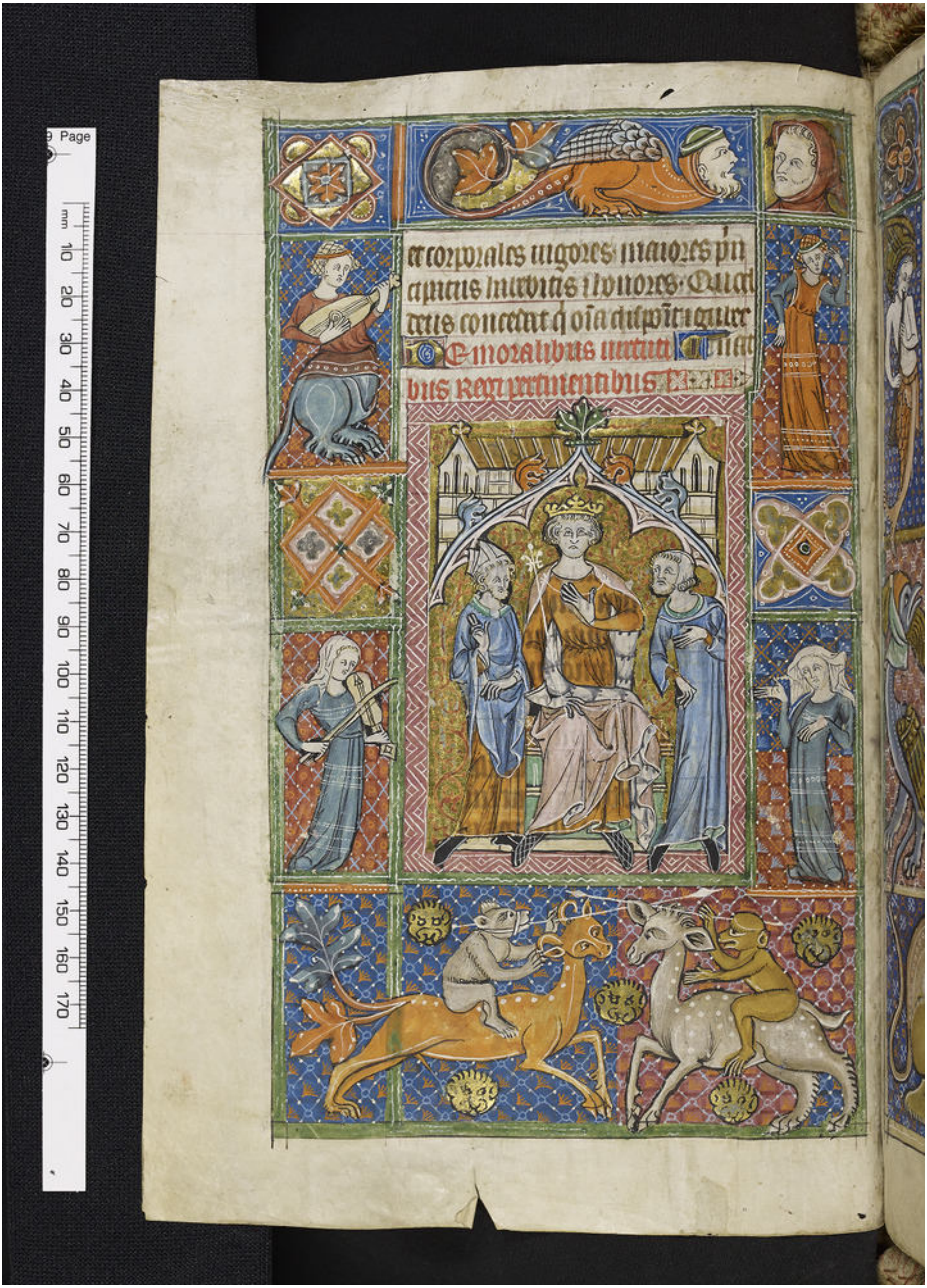

52r

Laudabilis deus
Rex celestis. omni bo
nitate plenus. in uos
domine Rex dulcis
sime morales influat uirtutes.
Quia Regem nobilem precet
eris mundi hominibus magis decet ha
bere uirtutem. Etiam ubi in aliqua
mundi persona. honoris uel digni
tatis gradus altior inuenitur. ma
ioris uirtutis perfectio et bonitatis plus
in ea requiritur. Et quia honor
Regius et dignitas regalis. alias
uniuersas precellit excellencias. que per
fectis deberet adherere uirtutibus. I
deo domine Rex dulcissime. intendo
uobis tractare sub quadam breuita
te. de regali uaria uirtute. ad regiam
maiestatem digne pertinente. Ut
uestra. noscat illustris excellencia quod

Christ Church MS 92

52v

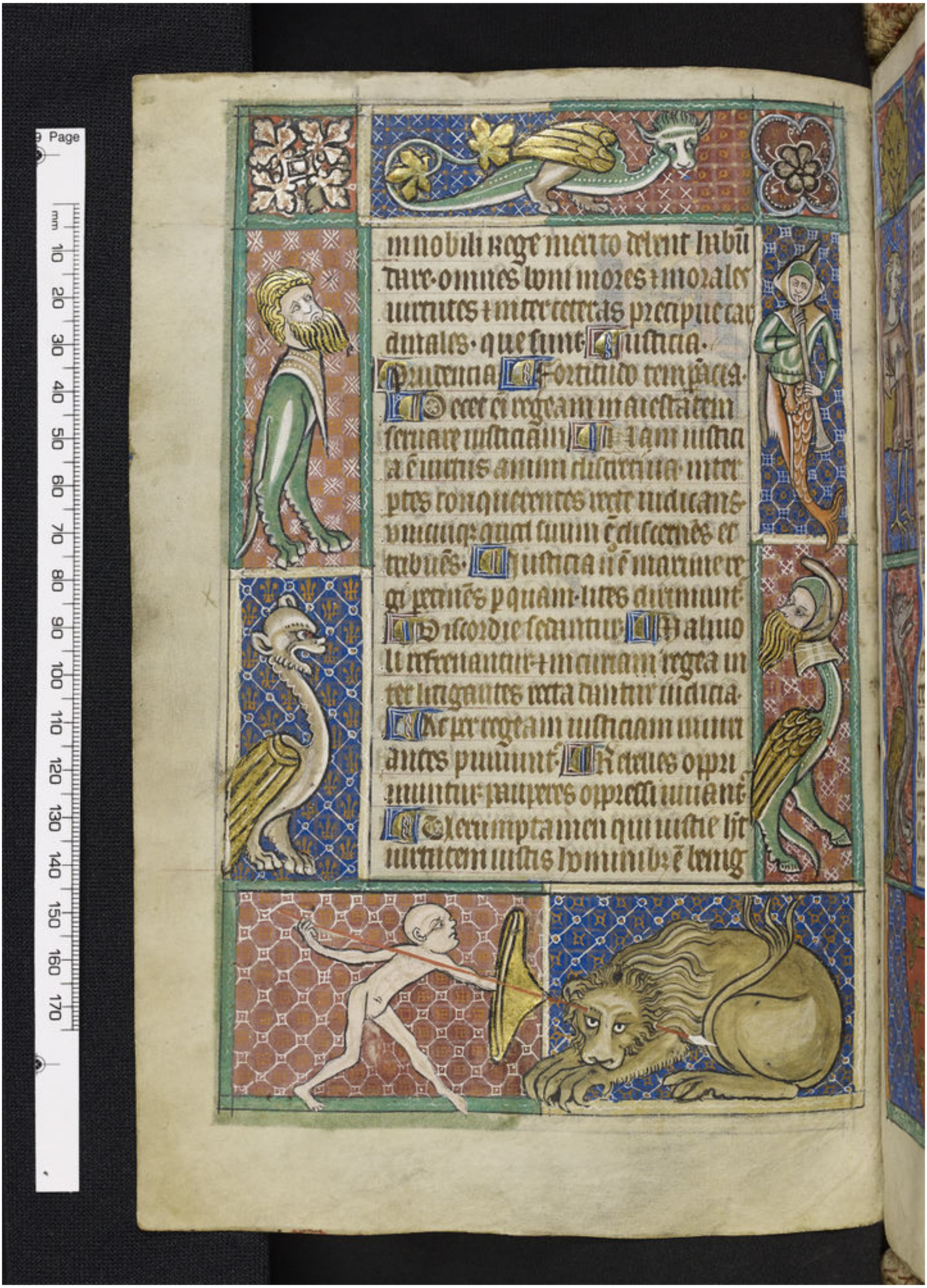
in nobili rege merito debent habun-
dare. omnes boni mores et morales
virtutes et inter ceteras precipue car-
dinales. que sunt. Iusticia.
Prudencia. Fortitudo. temperancia.
Decet ei regiam maiestatem
servare iusticiam. Nam iusticia
a centis animi discretiva. inter
partes conquerentes recte iudicans.
unicuique quod suum est discernens et
tribuens. Iusticia non manente
gentes pereunt per quam. lites diminuuntur.
Discordie sedantur. Mali vo-
li refrenantur et in curiam regea in-
ter litigantes recta dantur iudicia.
Nec per regiam iusticiam innoc-
entes puniunt. Raciones oppri-
muntur. pauperes oppressi iuvant.
Verumptamen qui iusticie hic
virtutem iustis hominibus est benig

Christ Church MS 92

53r

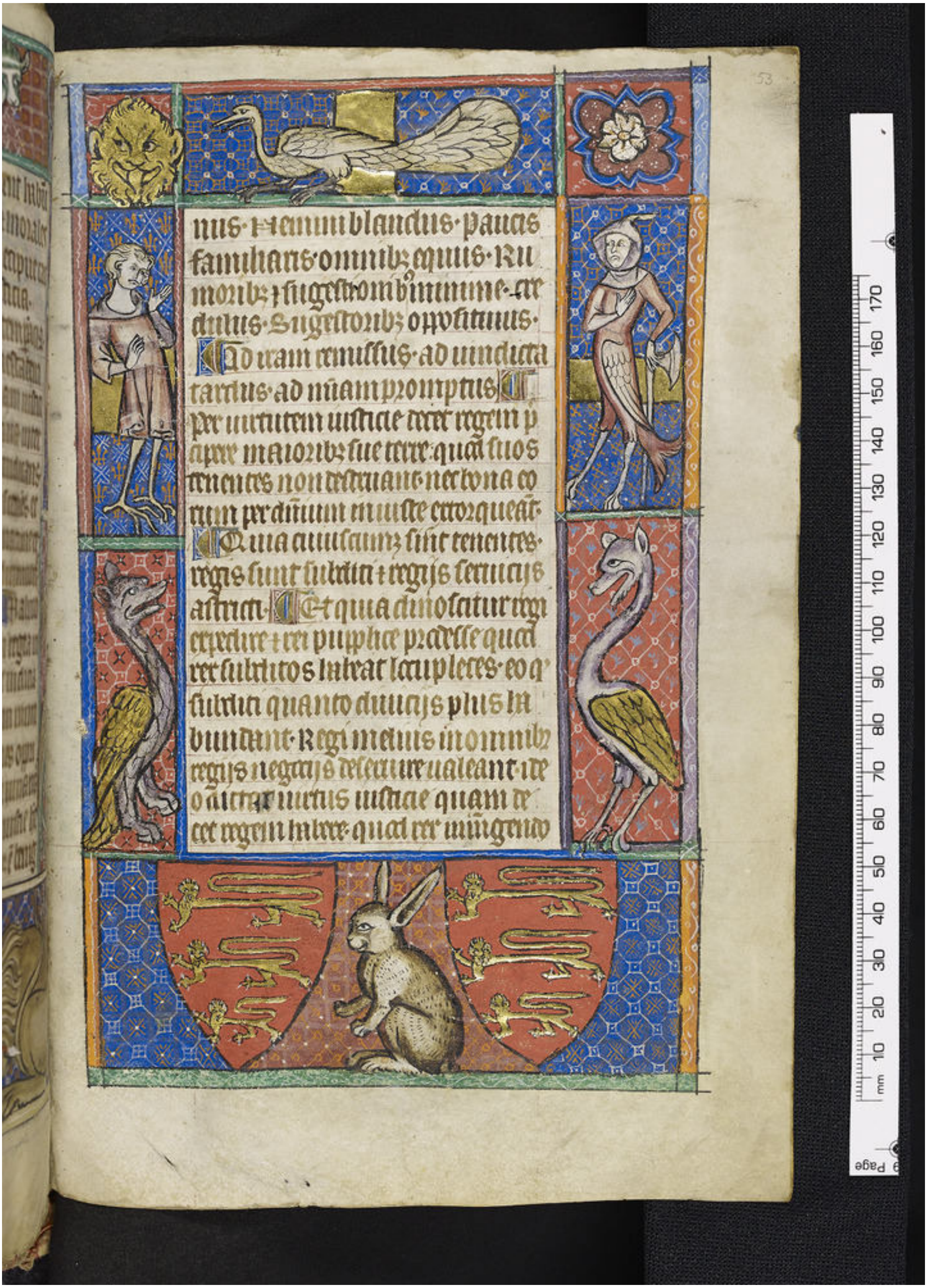
nus· Verum blandus· pacis
familiaris· omnibus equus· Ru
moribus et suggestionibus minime cre
dulus· Suggestoribus oppositivus·
Ad iram remissus· ad vindicta
tardus· ad veniam promptus·
Per virtutem iusticie decet regem p
apere maioribus sue terre: quod suos
tenentes non destruant nec bona eo
rum per dominium iniuste extorqueant·
Quia aliquando sunt tenentes·
regis sunt subditi et regiis serviciis
astricti· Et quia dinoscatur regi
expedire et rei publice prodesse quod
rex subditos habeat locupletes· eo quod
subditi quanto divitiis plus ha
bundant· Regi melius in omnibus
regiis negociis deservire valeant· Ide
o dicitur virtus iusticie quam de
cet regem habere· quod rex iniungendo

Christ Church MS 92

53v

maioribus deberet inhibere. nec ipsi pre
sumant in suos tenentes nequiter
seuire. Pertinet quoque regali iusticia
expoliantes et delinquentes pro delic
tis punire. Quia expedit rei pu
blice ut refrenentur hominum ma
licie et quod prouincia a malis purge
tur hominibus. ut pena aliquorum
sit metus et exemplar aliorum. Et
ideo iusticia regalis est uirtus lauda
bilis et summe commendabilis. Pru
dencia est habitus et uirtus animi re
rum dispositiua. Regi multum neces
saria. per quam rememorat preteri
ta. deliberat presencia. Et uerisimili
ter coniecturat futura. Virtus
enim prudencie multum ualet in
rege et maxime in tempore preliorum.
ad preuisionem euentuum futuro
rum. Etiam prudentis est proprium

Christ Church MS 92

54r

examinare consilium et non facili
credulitate prolabi ad eum. In
dubijs uir affirmat set diu suspen
sam tenet sententiam. Qui pru
dens esse cupit in futurum prospectum
intendit. Et que uerisimiliter pos
sunt contingere animo suo anticipa
ponit. Nichil est subitum eius quod
totum ante prospexerit. Nam qui
prudens est non dicat tandem non pu
taui hec fieri. quia non dubitat
sed id expectat. nec ridiculum suspi
catur sed cauet. Cuiuscumque rei
et facti causam requirit. cum initia inue
nerit exitum cogitabit. Prudens
cum fallere non uult. falli non po
terit. Sermo prudentis non est
inanis. quia aut suadet aut monet
aut consolatur aut precipit. parce
laudat. parcius uituperat. Cum consi

Christ Church MS 92

54v

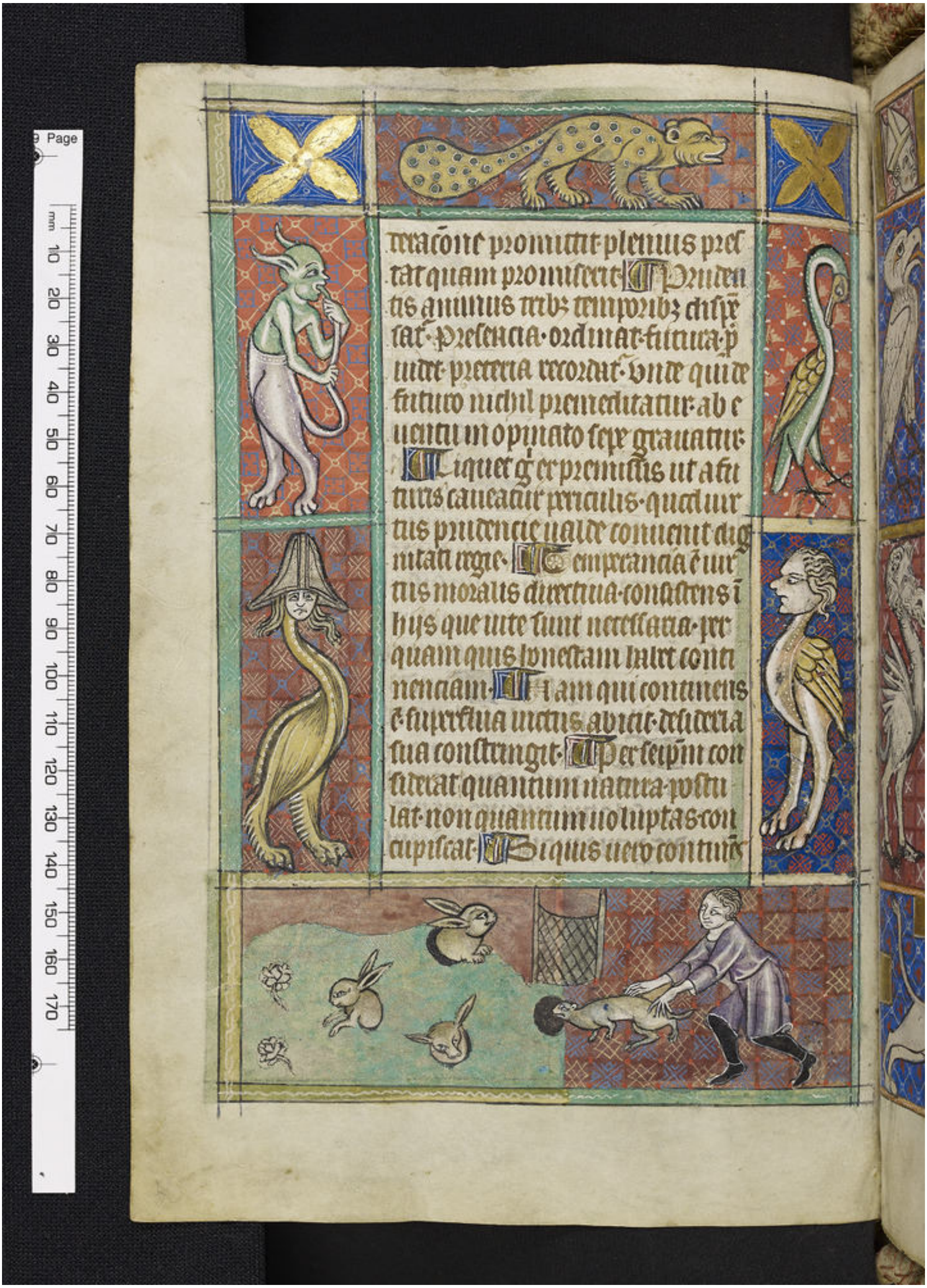

teracone promittit· plenius pres
tat quam promiserit· Prudem
tis animus tribus temporibus dispe
sat· presencia· ordinat· futura p
uidet· preterita recordatur· unde qui de
futuro nichil premeditatur· ab e
uentu inopinato sepe grauatur·
Liquet ergo ex premissis ut a fu
turis caueatur periculis· quod uir
tus prudencie ualde conuenit dig
nitati regie· Temperancia est uir
tus moralis directiua· consistens in
hys que uite sunt necessaria· per
quam quis honestam habet conti
nenciam· Nam qui continens
est superflua uictus abicit· delicia
sua constringit· Per seipsum con
sideat quantum natura postu
lat· non quantum uoluptas con
cupiscat· Si quis uero continens

Christ Church MS 92

55r

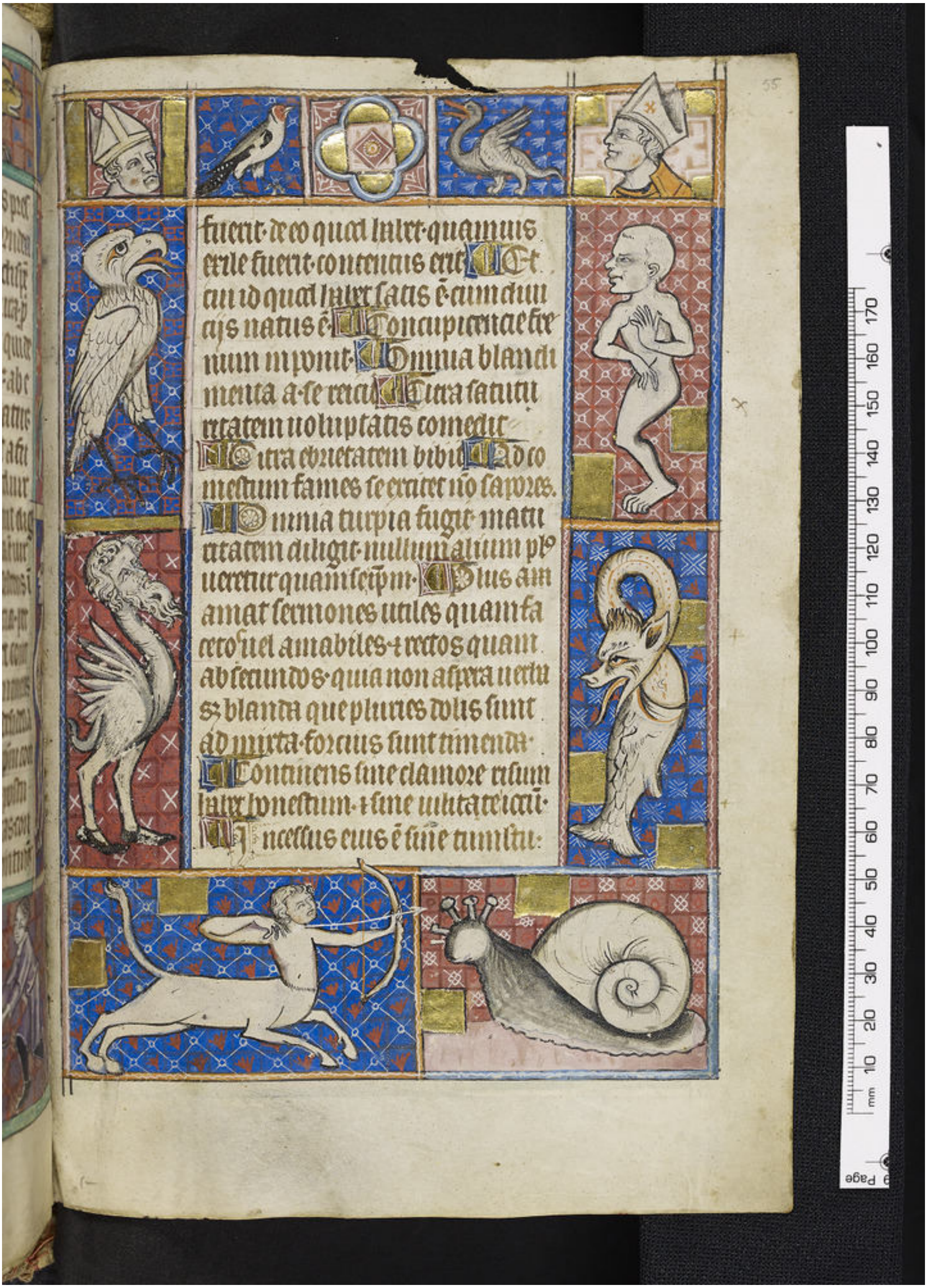
fuerit· de eo quod habet· quamuis
exile fuerit· contentus erit· Et
cum id quod habet satis ē· cum cum
quis natus ē· Concupiscentie fre
num imponit· Omnia blandi
menta a se reicit· Citra saciet
tatem uoluptatis comedit·
Citra ebrietatem bibit· Adeo
mestum fames se excitet non sapores.
Omnia turpia fugit· matu
ritatem diligit· nullum alium plus
uereretur quam seipsum· Plus am
amat sermones utiles quam fa
cetos uel amabiles· & rectos quam
absecundos· quia non aspera uerba
sed blanda que pluries dolis sunt
adiuncta· forcius sunt timenda·
Continens sine clamore risum
habet honestum· & sine uilitate cantū·
Incessus eius ē sine tumultu·

Christ Church MS 92

55v

benigne alloquitur cum hillari
vultu. Adulacōnes euitat. ad
ulari non curat. Facile respon
det respuenti. cito cedit contendenti.
Paribus generosum se reddit. In
feriores non contempnit. In ad
uersis ē firmus. in prosperis caut(us).
Nullius prudenciam despi
cit. Rari sermonis existit. sapiencia
e cupidus. boni moris docilis. et
in omni gestu maturus. Vnde ap
paret quod bonitas huiusmodi uir
tutis inē nobilitati regie digni
tatis. Fortitudo que ē uirtus
moralis. non ē uigor corporalis.
sed ē uirtus animi perfectiua. per
quam aliquis propter bonum fine
agreditur terribilia. Et uirtu
ti fortitudinis coniuncta ē uir
tus magnanimitatis quia sunt

Christ Church MS 92

56r

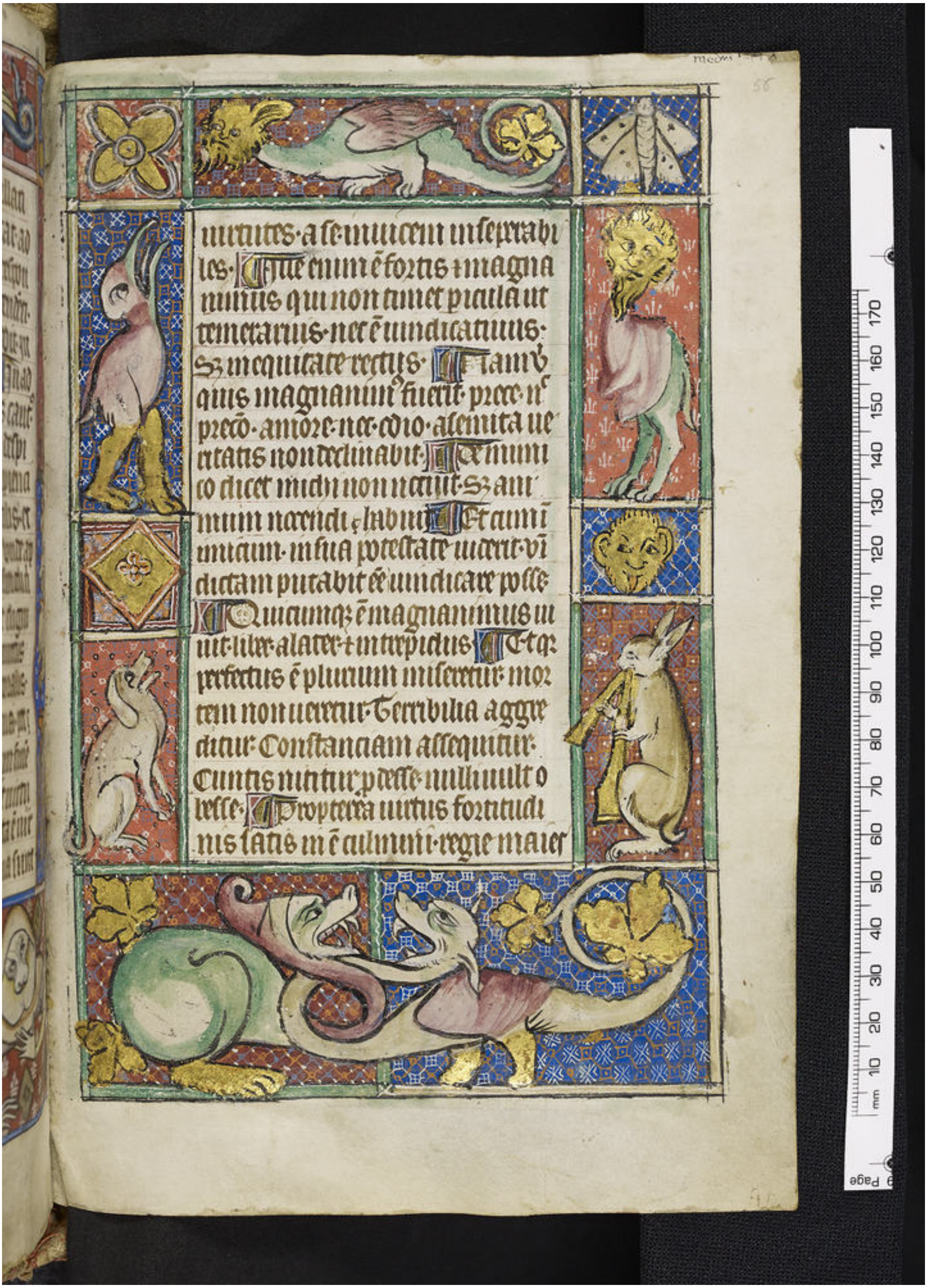

virtutes a se invicem inseparabi
les. Ille enim est fortis et magna
nimus qui non timet pericula ut
temerarius. nec est vindicativus.
sed in equitate rectus. Etiam vero
quis magnanimus fuerit precio vel
precario amore nec odio a severitate ve
ritatis non declinabit. Nemini
eo dicet michi non licuit sed ani
mum nocendi non habuit. Et animi
inimicum in sua potestate viderit vin
dictam putabit esse vindicare posse.
Quicumque est magnanimus vi
vit liber alacer et intrepidus. Et quanto
perfectius est plurium miseretur. mor
tem non veretur. Terribilia aggre
ditur. Constanciam assequitur.
Cunctis nititur prodesse. nulli vult o
besse. Propterea virtus fortitudi
nis satis in est culmini regie maiest

Christ Church MS 92

56v

tis. Item oportunum est ualde
regem esse liberalem. Nam libera
litas regis est causa preparatiua boni
regiminis et triumphalis expedi
cionis. Unde sciendum quod
liberalitas est uirtus moralis in
medio consistens inter extrema du
o uicia. que sunt prodigalitas et a
uaricia. Prodigus enim dat om
nia que habet danda et retinenda.
Dat eciam temporibus inoportu
nis. personis indignis et inimicis.
Et quia omnia sua consumit.
semper inops erit et bonis indigebit
alienis. Auarus est qui nichil lar
gitur. de bonis suis nulli partitur.
Retinet omnia sua danda et
retinenda. Non recolit acceptum
beneficium. bene meritis non retri
buit premium. nec indigentibus pr

Christ Church MS 92

57r

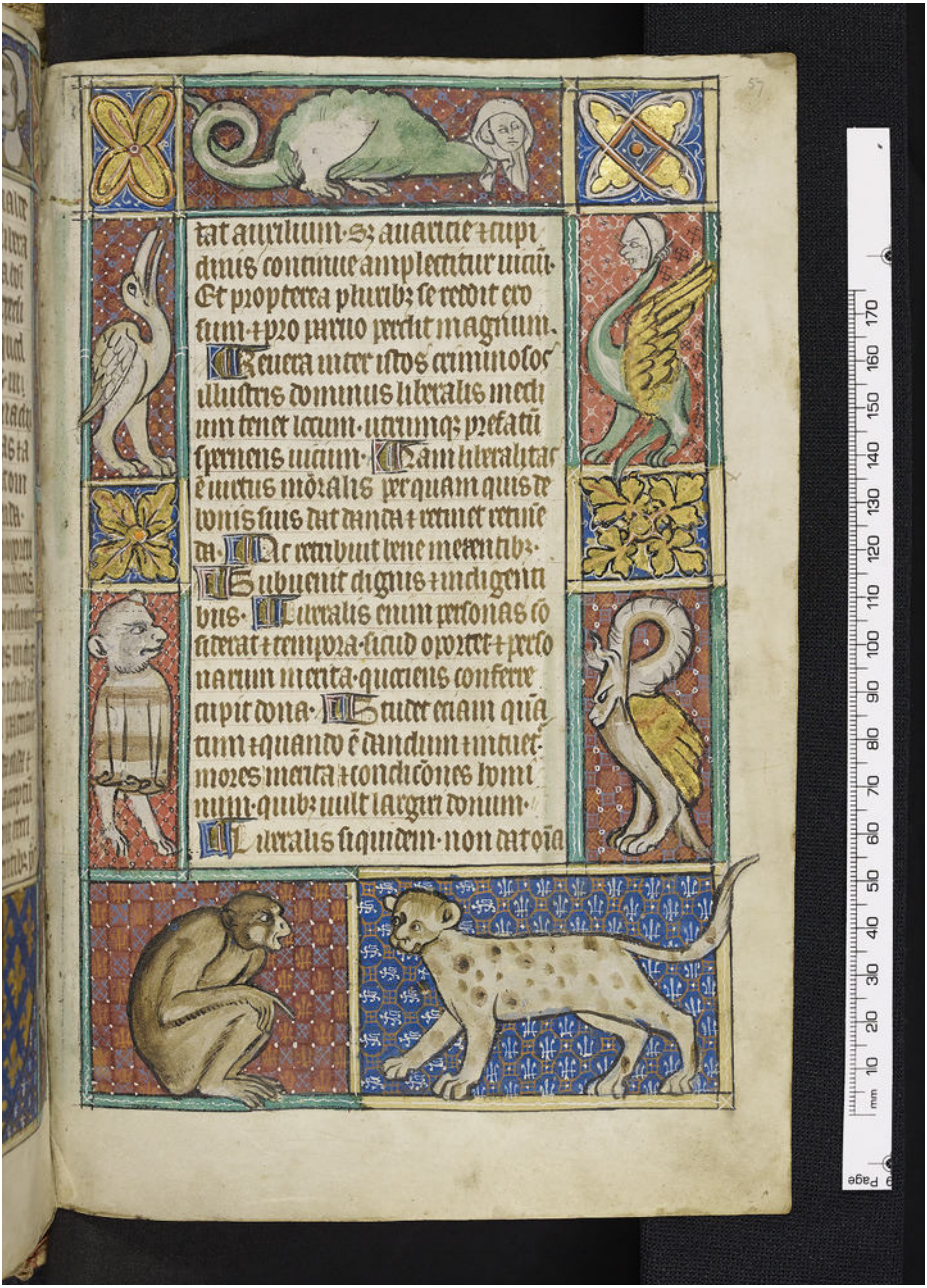
tat auxilium· sȝ auaricie ⁊ cupi
dinis continue amplectitur uiciū·
Et propterea pluribȝ se reddit exo
sum ⁊ pro paruo perdit magnum.
Reuera inter istos criminosos
illustris dominus liberalis medi
um tenet locum· utrumqȝ prefatū
spernens uiciū· Nam liberalitas
ē uirtus moralis per quam quis de
bonis suis dat danda ⁊ retinet retinē
da· Hic tribuit bene merentibȝ·
Subuenit dignis ⁊ indigenti
bus· Liberalis enim personas cō
siderat ⁊ tempora· sicud oportet ⁊ perso
narum merita· quociens conferre
cupit dona· Studet etiam quā
tum ⁊ quando ē dandum ⁊ intuet·
mores merita ⁊ condicōnes homi
num· quibȝ uult largiri donum·
Liberalis siquidem· non dat oīa

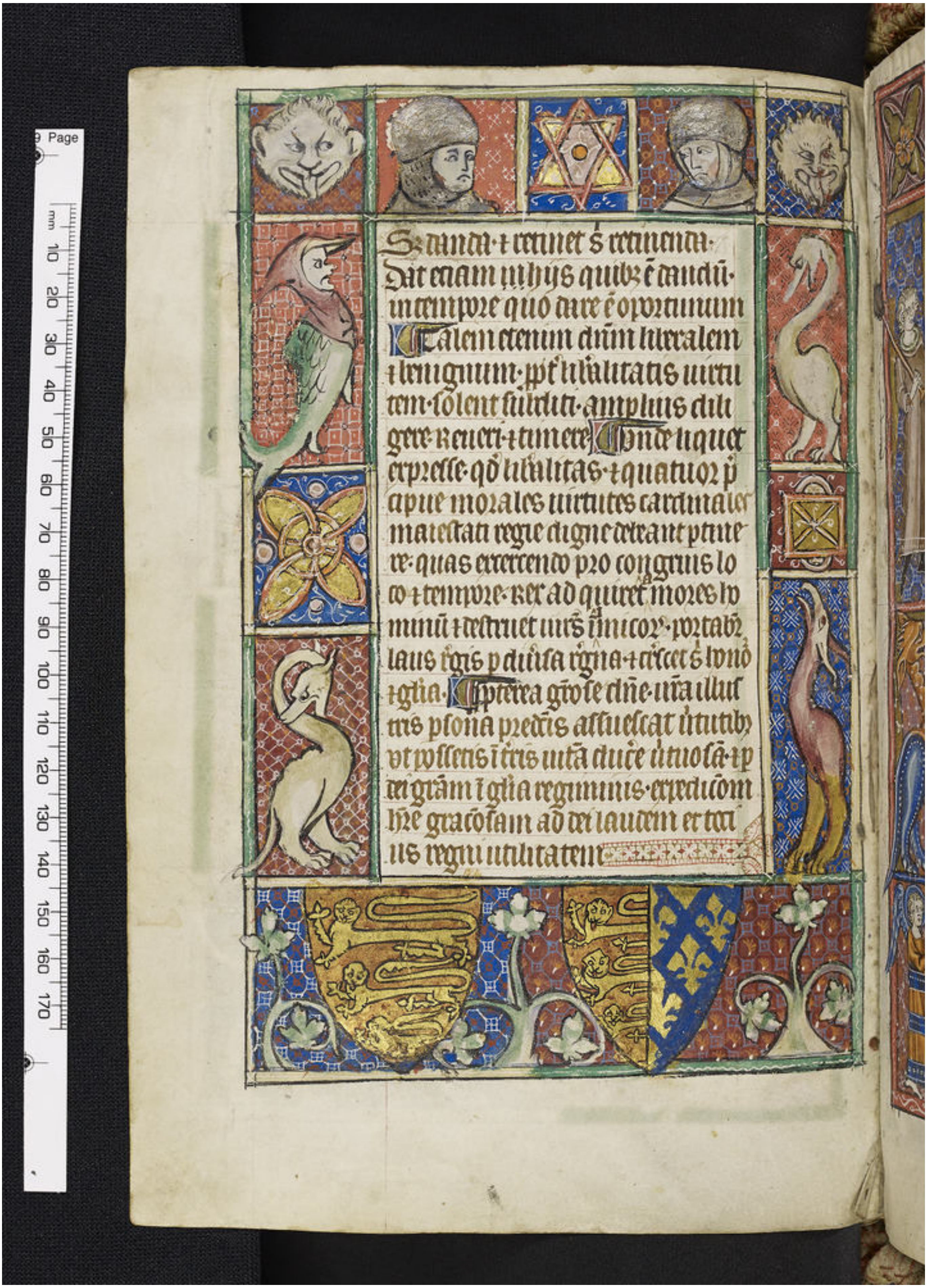

S:candala · + retinet ŝ retinenda·
Dat etiam ju[s] hys quib[us] ē dandū·
in tempore quo dare ē oportunum
Talem etenim dn̄m liberalem
+ benignum· ꝓpt[er] lil[ita]litatis uirtu
tem· solent subditi· amplius dili
gere· Reuereri + timere· Unde liquet
expresse· qd̓ lil[ita]litas· + quatuor p̓
apud morales uirtutes cardinales
maiestati regie digne debeant ptine
re· quas exercendo pro congruis lo
co + tempore· Rex ad quiret mores bo
minū + destruet uirs̄ īnimicor[um]· portab[itur]
laus regis p diuersa regna + crescet s̄ bonō
+ glia· Propterea gl[ori]ose dn̄e ura illus
tris psona predictis assuescat u[ir]tutib[us]
ut possetis ī t[er]ris uitā ducē u[ir]tuosā· + p
ter grām ī glia regnum in is· expedicōm
hēc gracosam ad dei laudem et toci
us regni utilitatem